

ПРОФЕСІЙНІ СПІЛЬНОТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

*Брошура до Типової програми підвищення
кваліфікації керівників і педагогічних
працівників центрів професійного
розвитку педагогічних працівників*

2023

Зміст

- 1 Професійні спільноти: простір для професійного поступу педагогічних працівників
- 2 Участь фахівців центрів професійного розвитку педагогічних працівників у координації діяльності професійних спільнот педагогів
- 3 Як забезпечити ефективну координацію професійних спільнот: поради фахівцям центрів
- 4 Завдання для самодіагностики
- 5 Корисні ресурси

1. ПРОФЕСІЙНІ СПІЛЬНОТИ: ПРОСТІР ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО ПОСТУПУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Зміни, що нині відбуваються в освіті, зумовлюють пошук нових підходів до професійного розвитку педагогічних працівників. У зв'язку з цим постає питання: З чого почати? До кого звернутися за допомогою? На яких аспектах фокусувати увагу під час планування індивідуальної траєкторії професійного зростання?

Допомогти знайти відповіді на ці запитання можуть колеги, які працюють над удосконаленням власних загальних і професійних компетентностей та мають досвід у вибудовуванні індивідуальної траєкторії професійного розвитку. Як засвідчує практика, спільне розв'язання професійних проблем є продуктивним, якщо навколо них гуртується команда професіоналів. Не винятком є й питання професійного розвитку педагогів.

В Україні напрацьовано позитивний досвід функціонування професійних спільнот педагогічних працівників. У Положенні про центр професійного розвитку педагогічних працівників зазначено, що: **“Професійна спільнота педагогічних працівників** – це товариство (об'єднання, група) педагогічних працівників, які об'єднані спільними інтересами за родом їх професійної (трудової) діяльності” [1]. В умовах пошуку нових форм професійного розвитку спільнота педагогічних працівників може слугувати інноваційним простором для професійного вивіщення.

1. Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 2020 р. № 672. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#Text>

Дорожня карта побудови професійної спільноти педагогічних працівників

Місія професійної спільноти педагогічних працівників –

сприяти професійному розвитку педагогічних працівників задля забезпечення якості системи освіти.

Візія професійної спільноти педагогічних працівників –

створення інноваційного простору для обміну досвідом, презентації кращих освітніх практик, професійного зростання та самореалізації педагогів закладів освіти.

Рис. 1 Дорожня карта побудови професійної спільноти педагогічних працівників

Як професійні спільноти можуть сприяти професійному розвитку педагогів?

В умовах упровадження Нової української школи професійні спільноти педагогічних працівників допомагають педагогам професійно зростати, планувати та визначати траєкторію професійного розвитку.

Задля того, аби професійні спільноти реалізували визначену місію та стали інноваційним простором для педагогів, важливо враховувати низку особливостей.

1 Експертне коло професійної спільноти

Наявність експертного кола забезпечує життєдіяльність професійної спільноти. До числа експертів можуть входити педагоги, як ті, які є проактивними та впроваджують в освітній процес інновації, підвищують власний рівень професійної компетентності, так і ті, які прагнуть розвивати власні компетентності задля забезпечення якості освіти.

Педагоги, які виконують роль експертів, вивчають потреби практиків та формують вектор розвитку професійної спільноти відповідно до визначених потреб.

2 Умови ефективної взаємодії

Взаємодія педагогів у професійній спільноті буде ефективною якщо:

- створення педагогічної спільноти ініціювали самі педагоги;
- усі члени педагогічної спільноти поділяють її місію, візії та цінності;
- взаємодія учасників ґрунтується на принципах педагогіки партнерства;
- педагогічна спільнота є відкритою та динамічною структурою;
- її діяльність спрямована реалізацією потреб і запитів педагогів.

Що об'єднує педагогів у професійну спільноту?

- людиноцентризм, прийняття індивідуальності кожного і кожної;
- спільні цінності та правила;
- добровільна участь педагогів в обговоренні та пошуку шляхів розв'язання актуальних питань вдосконалення освітнього процесу;
- спрямованість на діалог, взаємна відповідальність, вироблення конструктивних рішень;
- зосередженість на розробленні та реалізації індивідуальної траєкторії професійного розвитку;
- акцентування уваги на результатах, які демонструють педагоги під час виконання трудових функцій.

2. УЧАСТЬ ФАХІВЦІВ ЦЕНТРІВ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У КООРДИНАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСІЙНИХ СПІЛЬНОТ ПЕДАГОГІВ

Одним із завдань, що реалізують у своїй діяльності центри професійного розвитку педагогічних працівників, є координація діяльності професійних спільнот педагогічних працівників (далі – центри) [2].

Саме фахівці центрів формують сприятливе середовище для гуртування педагогів, які мають спільні переконання, цінності, прагнення й готові професійно зростати.

Як забезпечити ефективну координацію діяльності професійних спільнот? Які особливості мають врахувати консультанти центрів? Нумо розбиратися.

1 Здійснюємо моніторинг функціонування професійних спільнот

Задля формування мережі професійних спільнот необхідно з'ясувати: які професійні спільноти вже діють у регіоні; у якому форматі відбувається комунікація учасників спільноти (онлайн, офлайн, змішаний формат); чи за своїм спрямуванням вони відповідають запитам педагогічних працівників; чи є потреба у формуванні нових осередків професійних спільнот? Отримати необхідну інформацію можна від керівників закладів освіти та педагогічних працівників закладів освіти.

2 Налагоджуємо комунікацію з учасниками професійних спільнот

Ефективна взаємодія між координатором та учасниками професійної спільноти залежить від їхньої комунікації. На цьому етапі важливо встановити довірчі відносини, що ґрунтуються на гуманізації, повазі, доброчесності, рівності, суб'єктності. Координатори мають продемонструвати, що вони відкриті до діалогу, поділяють цінності спільноти, готові підтримати педагогів на шляху їхнього професійного вивіщення.

3 Мотивуємо до залучення і підтримки рівня активності в професійній спільноті

Важливо, щоб консультант центру, який забезпечує координацію професійних спільнот, заохочував педагогів долучатися до їх функціонування, наголошував на перевагах спільнот щодо професійного розвитку. Важливим аспектом у цьому процесі необхідно надавати формуванню внутрішньої мотивації педагогів-практиків, оскільки вона надає можливість знаходити необхідні ресурси для вибудовування та реалізації індивідуальної траєкторії професійного зростання.

4 Розробляємо правила ефективної взаємодії

Для ефективної взаємодії координатора з учасниками професійних спільнот важливо, щоб усі дотримувалися певних правил. Такими правилами можуть бути:

- спільне обговорення професійних питань та пошук шляхів їх розв'язання;
- слухати та чути інших учасників спільноти;
- обмінюватися ідеями, ділитися досвідом задля вдосконалення професійних компетентностей;
- пропонувати варіанти рішень для розв'язання професійних завдань;
- брати відповідальність за власні дії;
- у разі потреби, сумнівів звертатись за порадою до колег та координатора.

5 Плануємо зустріч професійних спільнот

Як координатору спланувати та провести зустріч професійної спільноти? Які види діяльності використовувати на засіданнях професійних спільнот? Яким може бути план орієнтовної зустрічі професійних спільнот? Відповіді на ці запитання ви знайдете у путівнику для консультантів центрів професійного розвитку педагогічних працівників “Консультуємо та створюємо професійні спільноти” (Н. Кипиченко, О. Федоренко), перейшовши за покликанням: <https://bit.ly/3WHj3AS> або відсканувавши QR-код

3. ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ ЕФЕКТИВНУ КООРДИНАЦІЮ ПРОФЕСІЙНИХ СПІЛЬНОТ: ПОРАДИ ФАХІВЦЯМ ЦЕНТРІВ

Вивчайте запити та потреби педагогів щодо професійного розвитку. Використовуйте для цього усі можливі ресурси: опитувальники, анкети-самооцінювання, бесіди, портфоліо вчителя тощо.

Це допоможе вам спланувати тематику зустрічей професійних спільнот.

Продемонструйте педагогам ресурси та інструменти, за допомогою яких вони можуть визначити цілі професійного розвитку. Наприклад, за допомогою SWOT-аналізу можна визначити сильні та слабкі сторони, можливості та ризики у реалізації цілей професійного розвитку. Обговоріть, як саме визначені цілі можна реалізувати у професійних спільнотах.

Залучайте до обговорення інших учасників професійних спільнот, які вже мають позитивний досвід професійного вивчення й зможуть поділитися ним.

Допоможіть учасникам спільноти скласти індивідуальний план професійного розвитку.

Фокусуйте увагу педагогів на професійному стандарті, який є дієвим інструментом у визначенні рівня сформованості компетентностей.

Задля об'єднання педагогів навколо актуальних питань професійного розвитку проводьте інформаційну кампанію, презентуйте досвід учасників спільнот у закладах освіти, проводьте неформальні бесіди.

У перебігу таких заходів у педагогів формується розуміння своєї місії у розбудові системи освіти.

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОДІАГНОСТИКИ

Тестові завдання

1. З пропонуваного переліку оберіть твердження, в якому найбільш повно представлено візію професійних спільнот педагогічних працівників:

- а) створення інноваційного простору для обміну досвідом, презентації кращих освітніх практик, професійного зростання та самореалізації педагогів закладів освіти
- б) створення умов для професійного розвитку педагогів
- в) надання допомоги педагогам закладів освіти у проєктуванні траєкторії професійного розвитку

2. Чи правильним є твердження, що професійна спільнота педагогічних працівників – це товариство (об'єднання, група) педагогічних працівників, які об'єднані спільними інтересами за родом їх професійної (трудової) діяльності?

- а) правильно
- б) неправильно

3. Установіть відповідність між визначенням та його характеристикою:

а) місія професійної спільноти педагогічних працівників –

1) створення інноваційного простору для обміну досвідом, презентації кращих освітніх практик, професійного зростання та самореалізації педагогів закладів освіти

б) візія професійної спільноти педагогічних працівників –

2) товариство (об'єднання, група) педагогічних працівників, які об'єднані спільними інтересами за родом їх професійної (трудової) діяльності

в) професійна спільнота педагогічних працівників –

3) сприяти професійному розвитку педагогічних працівників задля забезпечення якості системи освіти

4. З пропонованого переліку оберіть назву нормативного документа, в якому подано визначення “професійна спільнота педагогічних працівників”:

- а) Закон України “Про освіту”
- б) Закон України “Про повну загальну середню освіту”
- в) Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників

5. Із пропонованого переліку оберіть характеристики, що відрізняють професійну спільноту педагогічних працівників від інших спільнот:

- а) людиноцентризм, прийняття індивідуальності кожного і кожної
- б) наявність спільних цінностей та правил
- в) домінуюча роль координатора у розв’язанні актуальних питань із питань удосконалення освітнього процесу
- г) діалог, взаємна відповідальність, конструктивні рішення
- д) акцентування уваги на оформленні звітів діяльності професійних спільнот, ніж на результатах, які демонструють педагоги під час виконання трудових функцій

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОДІАГНОСТИКИ

Завдання 1. Пані Тетяну, консультантку центру, призначено координатором професійної спільноти вчителів початкових класів.

Запропонуйте алгоритм дій пані Тетяни на етапі організації роботи професійної спільноти вчителів початкових класів. Відповідь обґрунтуйте.

Завдання 2. Важливою складовою зустрічі, яку проводить координатор з учасниками професійної спільноти вчителів, є визначення її мети та завдань. Це дасть можливість спланувати порядок денний зустрічі та ефективно розподілити час між усіма її етапами.

Подумайте та сформулюйте мету і завдання першої зустрічі координатора з учасниками професійної спільноти вчителів мовно-літературної галузі. Відповідь обґрунтуйте.

Завдання 3. Пані Наталію призначено координатором професійної спільноти вчителів технологічної, мистецької освітніх галузей. Після проведення першої зустрічі, з'ясувалося, що у вчителів відсутня мотивація гуртування, вони не налаштовані на розвиток та збільшення чисельності учасників. Пані Наталія провела опитування серед учителів цієї освітньої галузі та з'ясувала, що вчителі не хочуть доєднуватися до спільноти, оскільки вважають участь у ній додатковим навантаженням.

Подумайте і запропонуйте дієві способи залучення вчителів до участі у професійній спільноті.

5. КОРИСНІ РЕСУРСИ

1. Кипиченко Н., Софій Н., Федоренко О. Професійні спільноти вчителів: із чого почати і куди рухатися. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. № 38(2). 2022. С.51-56.
2. Кипиченко Н., Федоренко О. Консультуємо та створюємо професійні спільноти: путівник для консультантів центрів професійного розвитку педагогічних працівників. Київ, 2022. 42 с. URL: <https://bit.ly/3WHj3AS>
3. Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 2020 р. № 672. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#Text>

uiro.sektorprofrozvitok@gmail.com

uied.org.ua

вул. Митрополита Василя Липківського,
36, 03035, Київ, Україна

Матеріали цієї публікації можуть вільно використовуватись за умови такого покликання:

Новик І., Венгловська О. Професійні спільноти педагогічних працівників: брошура до Типової програми підвищення кваліфікації керівників і педагогічних працівників центрів професійного розвитку педагогічних працівників. Київ. УІРО. 2023. 15 с.

